

κάθε βοή τοῦ ἀκουσθῆ;—Τί εἶν' αὐτὰ τὰ χέρια;
 Ἄ! μέ στραβόνου! Ἢμπορεῖ τοῦ Ποσειδῶνος ὄλος
 ὁ ἀπειρος Ὀκεανὸς αὐτὸ ποτὲ τὸ αἷμα
 νὰ πλύνῃ ἀπ' τὸ χέρι μου; Ὅχι! Αὐτὸ τὸ χέρι
 τὸ πέλαιος τ' ἀπέραντον θά καταπορφύρωσῃ,
 νὰ κάμῃ κατωκλόκκινα τὰ γαλανὰ νερά του!

[Ἐπιστρέφει ἡ Λ α ε ἰ δ η Μ α κ β ε θ].

ΛΑΙΔΗ Μ.

Τὰ χέρια μου 'κοκκίνισαν 'σάν τὰ 'δικά σου, ὅμως
 τόσον ἀγνήν ἐντρέπομαι νὰ ἔχω τὴν καρδιάν μου!
 Ἄκου ἔξω νὰ κτύποῦν τὴν θύραν. Ἔλα μέσα.
 Ἄγρον νερόν τὴν πράξιν μας ἀρκεῖ νὰ τὴν ξεπλύνῃ.
 Ὅλον καὶ ὄλον εἶν' αὐτό! Τὸ παλαιόν σου θάρρος
 πῶς σε παραίτησεν;—Ἄκου; τὸ κτύπημα δὲν παύει.
 Τὸ νυκτικόν σου φόρεσε ἀμέσως, μήπως τόχη
 νὰ ἦν' ἀνάγκη νὰ φανῆς κ' ἰδοῦν πῶς ἀγρυπνοῦμεν.
 Κάμε καρδιάν! Μὴ χάνεσαι εἰς τοὺς συλλογισμούς σου!

ΜΑΚΒΕΘ.

Νὰ 'ξεύρω τὸ τί ἔκαμα! Ἄς ἦτο νὰ μὴ 'ξεύρω
 καὶ πῶς υπάρχω!

[Κρούεται ἡ θύρα]

Κτύπα σὺ! Νὰ τὸν 'ξυπνήσης θέλεις
 Τὸν Δῶγκαν μὲ τὸν κρότον σου; Ὡ! εἴθε νὰ 'μπορούσες!

Δ. ΒΙΚΕΛΑΛΕ.

ΔΗΜΩΔΗ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ'

Α'.

Μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος τὰ
 προΐοντα τῆς δημόδους φιλολογίας περιεφρονού-
 ντο, ὅσα δὲ τυχὸν ἤξιούντο προσοχῆς τινος διωρ-
 θούντο καὶ μετεσκευάζοντο, κατὰ τὰς ἀπαιτή-
 σεις καὶ τὴν φιλοκαλίαν τῶν ἀνεπτυγμένων ἀνα-
 γνωστῶν. Διότι ὑπὸ μίαν μόνον ἐξεπάζοντο ἔ-
 ποψιν, ἀπλῶς ὡς ἔργα φιλολογικὰ θεωρούμενα,
 καὶ διὰ τοῦτο τὸ χυδαῖον γλωσσικὸν περίβλημα
 αὐτῶν, τὸ ἄξεστον καὶ ἄτεχνον τοῦ συνόλου, τὰ
 ἀπεστέρουσαν παντὸς γοήτρου. Καὶ ἐνίοτε μὲν οὐ-
 δεμίᾳ προσεγίνετο ζήμια, ὅτε ποιηταὶ περιφρα-
 νεῖς, ὡς ὁ Βοκκάκιος, ὁ Λαφονταῖν, ὁ δαιμόνιος
 Σαϊξπηρ, υἱοθετοῦντες γεννήματα τῆς ἀγοραίας
 μούσης, παρεμόρφουν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐξω-
 ραΐζον αὐτά—καὶ ἔτι ὅτε ὁ Μάκφερσον, πα-
 ραλαβὼν ἀμορφὰ τινα συντρίμματα παλαιῶν ἀ-
 σμάτων, ἐκ στόματος γενρόντων αἰοιδῶν ἢ ἐκ χει-
 ρογράφων, ἄτινα ἀγνωστα καὶ λησιμονημένα κα-
 τέλειντο ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις, δι' ὅπερ πολλοὶ
 ὑπὲρ τὸ δέον αὐστηρῶς κατακρίνουσιν αὐτὸν, κα-
 τῶρθου νὰ ἐπισύρῃ ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸν θαυμα-
 σμὸν πάντων, πιστευσάντων εἰς τὴν εὔρεσιν τῶν
 ἐπῶν ἄλλου Ὀμήρου, τοῦ βάρδου Ὀσσιαν.—Δυ-
 στυχῶς ὅμως μειζῶν ἦν ὁ ἀριθμὸς τῶν διασκευα-
 στῶν, οἵτινες, μὴδὲν προστιθέντες, κατέστρεφον
 τοῦναντίον πᾶν πλεονέκτημα τῶν δημοτικῶν ἀ-
 σμάτων καὶ μύθων, καὶ διὰ τῶν ἰδίων προσθη-
 κῶν δυσχερεστάτην καθίστων τὴν διάκρισιν
 τοῦ γνησίου ἀπὸ τοῦ νόθου, τῶν δημιουργημά-

1. Νεοελληνικὰ παραμύθια. Contes Populaires grecs,
 publiés d'après les manuscrits du Dr J.G. de Hahn,
 et annotés par Jean Pio. Copenhagen, Hoest, 1879.
 Εἰς 8^{ον} ἐκ σελ. XI, 260.

των τῆς τῶν λογίων διασκευαστῶν φαντασίας
 ἀπὸ τῶν ἀμέσως ἐκ τοῦ λαοῦ ἀπορροέντων, τῶν
 δυναμένων νὰ χρησιμοποιοιθῶσι πρὸς ἐπιστημονι-
 κάς ἐρεῦνας. Οὕτω δὲ τὰ πάσης ἀξίας ἀμοι-
 ροῦντα φιλολογικὰ ἐκεῖνα συνονθυλεύματα ἔστε-
 ροῦντο ἀπολύτως τοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπερ ἐνέ-
 χουσι τὰ ἔργα τοῦ λαοῦ πάντοτε.

Οἱ ἀδελφοὶ Γρίμμ, ὧν ὁ ἕτερος διάσημος κα-
 τέστη διὰ τὰς περὶ τῆς γερμανικῆς γλώσσης
 καὶ μυθολογίας συγγραφάς αὐτοῦ, ἔταμον πρῶ-
 ται νέαν ὁδὸν ἐν τῇ μεθόδῳ τῆς περισυναγωγῆς
 καὶ τῆς ἐξετάσεως τῶν γεννημάτων τῆς φαντα-
 σίας τοῦ λαοῦ. Ἐκδόντες κατὰ τὴν δευτέραν δε-
 καετηρίδα τοῦ παρόντος αἰῶνος συλλογὰς γερμα-
 νικῶν παραδόσεων καὶ παραμυθίων, κατέδειξαν
 τὴν σημασίαν αὐτῶν καὶ ἐπέστησαν τὴν προσο-
 χὴν τῶν ἐπιστημόνων ἐπὶ τῶν ὠφελημάτων, ἄ-
 τινα, διὰ τε τὴν μυθολογίαν, τὴν γλωσσολογίαν,
 τὴν ἐθνογραφίαν, καὶ αὐτὴν τὴν ἀρχαιολογίαν
 καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ. ἠδύναντο ἐκ
 τοιούτων μελετῶν νὰ προκύψωσιν. Ἐκτοτε αἱ
 συλλογαὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν τεραστίως, ἢ
 κληρονομία τοσούτων ἔθνων καὶ τοσούτων αἰώ-
 νων ἔταξινομήθη καὶ ἀνηρευνήθη ἐπιμελῶς, καὶ
 δυνάμεθα ἴσως νῦν νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ πορί-
 σματα τῶν σπουδῶν τούτων παρέχουσιν ἡμῖν
 ἀσφαλεστάτας γνώσεις περὶ τῆς ἱστορίας τῶν
 θρησκείων καὶ τῆς καθόλου ἱστορίας τοῦ ἀνθρω-
 πίνου πνεύματος.

Πόσον πτωχὸν ὅμως καὶ στεῖρον ἐκ τῶν ἐρευ-
 νῶν τούτων ἀποδείκνυται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦ-
 μα! Ἄν ἐπετρέπετο ἡμῖν μόνον ἐκ τῶν παρα-
 μυθίων νὰ κρίνωμεν, οὐχὶ ἀδίκως θὰ διημφι-
 σθητοῦμεν πᾶσαν παραγωγικὴν ἰκανότητα αὐ-
 τοῦ. Μυριάδες μύθων λαῶν παμπληθῶν καὶ δια-
 φορωτῶτων ἀλλήλοις, ἀπὸ τῶν ὄροπεδίων τοῦ Θι-
 βέτ καὶ τῶν ἐσχατιῶν τῆς Ἰαπωνίας, μέχρις
 Ἑγγλίας καὶ Ἰσλανδίας, βάσιν ἔχουσι ὀκτώ-
 ἑως δέκα μόνον ἀρχικὰς ἰδέας καὶ μυθολογικάς
 εἰκόνας περὶ φυσικῶν φαινομένων, ἃς συνέλαβον
 πρῶτοι οἱ προπάτορες τῶν ἰνδοευρωπαϊκῶν ἔ-
 θνων, ἢ φυλὴ τῶν παρὰ τὰ Ἰμαλάια Ἀρίων.
 Ὁ πυρὴν ἐν ἀπάσαις ταῖς μυριάσιν ἐκεῖναις
 εἶναι πάντοτε ὁ αὐτὸς, καὶ μόνον ἡ ἐξωτερικὴ
 στίλβωσις ποικίλλει ἐκάστοτε. Πρὸς ἀποδείξιν
 τούτου ἀρκοῦσι νομίζομεν ἐν ἡ δύο παραδείγ-
 ματα. Κατὰ τὰς Βέδας, αἵτινες ὡς γνωστὸν
 εἰσὶ συλλογαὶ θρησκευτικῶν ὕμνων ποιηθέντων
 μὲν μετὰ τὸν χωρισμὸν καὶ τὰς μεταναστάσεις
 τῶν Ἀρίων φύλων, ἀλλὰ περιεχόντων πάντως
 τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαιοτάτης, κοινῆς τῶν φύ-
 λων τούτων θρησκείας, κατὰ τὰς Βέδας, δρά-
 κων κρατεῖ καθειργμένως τὰς Ἀπᾶς (νηρηίδας),
 ἃς ἐπὶ τέλους ἐλευθεροῖ ὁ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς
 βροντῆς θεὸς Ἴνδρας, διὰ τοῦ δόρατος αὐτοῦ
 ἀποκτείνων τὸν δράκοντα, οὗ παραλαμβάνει τὸν
 θησαυρόν. Ὁ δράκων οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ νέφος,

αί Ἀπᾶς ἡ βροχῆ, τὸ τοῦ Ἴνδρα δόρυ ὁ κεραυνός, καὶ ὁ τοῦ δράκοντος θησαυρὸς αἱ ὑπὸ τῶν νεφῶν ἀποκρυπτόμεναι ἡλιακαὶ ἀκτίνες· ἡ τοιαύτη εἰκονικὴ παράστασις τοῦ κοινοτάτου τῶν φυσικῶν φαινομένων παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς ἀναρίθμους μύθους, ἀπὸ τοῦ δελφικοῦ περὶ τοῦ πυθοκτόνου Ἀπόλλωνος μέχρι τοῦ συναξαρίου περὶ τοῦ ἐλευθερωτοῦ τῆς βασιλοπούλας δρακοντοκτόνου ἁγίου Γεωργίου. Ὁ τοῦ Ἴνδρα κεραυνὸς μάλιστα, ἀπὸ πελέκειος καὶ δόρατος κατήντησεν ἐπὶ τέλους νὰ παραμορφωθῆ εἰς τὸ διαρρηγνύον τὰ κλεῖθρα τῶν θησαυρῶν σιδηρόχορτον, — περὶ οὗ μέγας ἐγένετο πρό τινῶν ἐτῶν λόγος ἐν Ἀθήναις, ὅτε ἡ ἔλλειψις αὐτοῦ ἀνυπέροβλητον παρενέβαλεν ἐμπόδιον εἰς τὴν εὔρεσιν τοῦ περιλαλήτου ἐν Κορίνθῳ θησαυροῦ. — Δι' ἐτέρας πάλιν παραστάσεως, περὶ τῆς ἡοῦς, ἣτις περικαλλῆς ἀναφαίνεται, ἀπορρίπτουσα τὸ σκότιον τῆς νυκτὸς περιβλήμα, ἐξηγοῦνται ἀπλούστατα τὰ πολυπληθῆ παραμύθια περὶ ἡρώδων καὶ ἡρώων, οἵτινες φέρουσι δέρμα ζώου ἢ καὶ εἰς ζῶα εἰσὶ μεταμεμορφωμένοι, ἀλλὰ καέντος ἢ ἄλλως πως καταστραφέντος τοῦ δέρματος, ἀνακτῶσι τὴν εὐειδῆ αὐτῶν μορφήν.¹

Ὡς οὐχὶ πρὸ μακροῦ χρόνου, ἐκ τῆς συγκριτικῆς ἐξετάσεως τῶν μύθων Ἰνδοευρωπαϊκῶν θρησκειῶν, κατεδείχθη, προῆλθον οὗτοι πρωτίστως ἐκ τῆς ἀποκρυπταλλώσεως, οὕτως εἰπεῖν, οὐχὶ σπανίως δὲ καὶ ἐκ παρεξηγήσεως τῶν διαφόρων μεταφορικῶν ἐκφράσεων καὶ εἰκονικῶν παραστάσεων φυσικῶν φαινομένων· τὴν σύμπηξιν τῶν μυθολογικῶν συστημάτων ἐπέσπευσεν ἢ σχετικῶς ἐν ὑστερωτέροις χρόνοις ἀναπτυχθεῖσα τάσις τοῦ ἀνθρωπομορφισμοῦ. Ἡ ἐποχὴ τῆς συντάξεως τῶν παραμυθίων εἶνε πασιδῆλως πολλῶ μεταγενεστέρα, οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ἀνέρχεται εἰς τοὺς πρὸ τῆς μεταναστάσεως τῶν Ἀρίων χρόνους. Εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι τὴν ἐρμηνείαν καὶ τὰ σπέρματα αὐτῶν εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρέπει νὰναζητήσωμεν, ἀλλὰ τοῦτο διότι ἐντεῦθεν ἐμμέσως προέκυψαν. Ἐκτὸς ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων πάντες σχεδὸν οἱ εὐρωπαϊκοὶ καὶ ἀσιατικοὶ λαοὶ ἠρύσθησαν τὰ παραμύθια αὐτῶν ἐξ Ἰνδικῶν πηγῶν, οὐχὶ μὲν λίαν παλαιῶν, ἀλλ' ὅπως δῆποτε οὐ μικρὰν ἐχουσῶν σχέσιν μὲ τοὺς μύθους καὶ τὸ μυθολογικὸν καθόλου πνεῦμα τῶν πρώτων Ἀρίων. Διὰ τοῦ βουδισμού καὶ τῶν βουδιστικῶν βιβλίων τὰ Ἰνδικὰ διηγήματα μετεδόθησαν εἰς τοὺς Σίνας, τοὺς Ἰαπωνοὺς, τοὺς Σιαμίους, τοὺς Μογγόλους, Τατάρους, Καλμουκούς, Λαπωνοὺς, Φιννίους κλπ. Ἡ ἐπικοινωνία τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν Ἰνδῶν, μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

1. Εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνάγεται ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κυρίου Πίου, περὶ ἧς ἐνταῦθα ὁ λόγος, μόνον τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 22 (τὸ γιδόκωριτσο). Οὐχ ἦττον ὅμως πολυάριθμα τοιαῦτα παραμύθια σώζονται παρ' ἡμῖν (Ἀρκουδίτσα, Γουρουνίτσα, κλπ)

δρου ἰδίως, κατέστησε γνωστοὺς ἐν Ἑλλάδι πολλοὺς Ἰνδικοὺς μύθους, παρὰ Πλουτάρχῳ δὲ καὶ τισιν ἄλλοις συγγραφεῦσιν ἀνευρίσκομεν ἐνιαχοῦ ἀπηχῆσεις τοῦ Συντίπα καὶ τοῦ Βισνουσαμᾶν. Κυρίως ὅμως κατέκλυσαν τὴν Εὐρώπην μετὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ Ἰσλαμισμού, διὰ μέσου τῶν Ἀράβων, ὅτε ὁ Συντίπας καὶ ἡ Χιτοπαδάσα· καὶ ἄλλαι ἀσημότεραι συλλογαὶ ἐποπλασιασθήσαν ὑπερμέτρως δι' ἀναριθμητῶν μεταφράσεων καὶ μιμήσεων ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς γλώσσαις καὶ ἐν ταῖς πλείσταις σημιτικαῖς. Ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος ἐγένοντο ἐπίσης τοιαῦτα μεταφράσεις ἐκ τῆς ἀραβικῆς, τῆς περσικῆς καὶ τῆς χαλδαϊκῆς. Περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΑ' ἑκατονταετηρίδος μετεφράσθη ὑπὸ μὲν Συμεῶνος Σῆθ τοῦ ἱατροφιλοσόφου ἢ Χιτοπαδάσα, ὑπὸ δὲ Μιχαήλ τοῦ Ἀνδρεοπούλου ὁ Συντίπας.¹ Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν δύο τούτων πλουσιωτάτων πηγῶν, πιθανῶς δὲν ἦσαν ἄγνωστοι ἐν Ἑλλάδι καὶ ἕτεραι Ἰνδικαὶ συλλογαὶ, ὡς ἀποδείκνυται ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν αἰσωπειῶν μύθων, ἐκ πολλῶν συναξαρίων, πρὸ πάντων δὲ ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Πλανοῦδου Ἰσως συνταχθέντος βίου Αἰσώπου, καὶ ἐκ τοῦ εἰς Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν ἀπιθάνως ἀποδιδόμενου συναξαρίου περὶ τοῦ ἁγίου Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ· τὸ συναξάριον τοῦτο οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ βιογραφία τοῦ Βούδα, οὗ τὴν θέσιν καταλαμβάνει ὁ ἀνύπαρκτος ἅγιος Ἰωσαφάτ, ὥστε ἐν τούτῳ ἔχομεν ἕτερον ὑπόδειγμα περιέργου μεταγγισμού τῶν Ἰνδικῶν μύθων.

Ἡ τῶν Ἰνδικῶν μύθων καὶ διηγημάτων ἐπενέργεια εἰς τὴν διάπλασιν τῶν παραμυθίων εἶνε μεγάλη βεβαίως καὶ σπουδαιοτάτη, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ μόνη. Ἡ παναρχαία κοίτη τοῦ χαμιτικῶν πολιτισμοῦ, ἢ Αἴγυπτος, ὅποθεν οἱ μεγαλοφυέστατοι τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων προσέτρεχον νὰ ρυσθῶσι σοφίαν, συνετέλεσεν ἐπίσης οὐχὶ μικρὸν. Τίς ἀγνοεῖ τὰ περὶ Ἰωσήφ καὶ τῆς γυναικὸς τοῦ Πατεφρῆ ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ, καὶ τίνα δὲν κατέπληξεν ἡ τούτων ὁμοιότης τοῖς περὶ Φαίδρας καὶ Ἰπολύτου καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἑλληνικοῖς μύθοις; ἢ τὴν ἀπόκρυψιν τῆς φιάλης ἐν τῷ σάκκῳ τοῦ Βενιαμείν, ὅπερ τέχνασμα οὐχὶ μόνον ἐν συναξαρίοις, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς δημοτικοῖς παραμυθίοις ἐπαναλαμβάνεται; ἢ γνωστοτάτη Σταχτοπούτα κατάγεται ἐκ τῆς Ῥοδώπιδος τοῦ Ἡροδότου, παρὰ παντὶ δὲ λαῷ εὐρίσκομεν παραμύθια πηγάζοντα ἐξ ἐτέρας αἰγυπτιακῆς διηγήσεως τοῦ αὐτοῦ ἱστοριογράφου, περὶ τοῦ θησαυροῦ τοῦ Ῥαμφινήτου. Πρόδηλον ὅτι, ἐὰν περιστῶζοντο ἱκανὰ μνημεῖα τῆς αἰγυπτιακῆς γραμματολογίας, θὰ ἤδυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν εὐρυτέρους παραλληλισμούς. Οὐχ ἦττον ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μύθων, διετηρήθη

1. Πρβλ. τὰς περὶ δημῶδων βιβλίων μελέτας μου ἐν Ἑστία τόμ. Δ' σ. 433 κέ.

θησαν μέχρις ἡμῶν καὶ δύο ἀκέραια αἰγυπτιακὰ παραμύθια, ἅτινα, ἀγνοῶν τὴν καταγωγὴν των, θὰ ὑπελάμβανε τις ὡς δημῶδη παραμύθια εὐρωπαϊκοῦ τινος λαοῦ. Τὸ ἐν τούτων (*Le prince prédestiné*) ἐδημοσιεύθη πρὸ διετίας ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Ἐφημερίδι τῶν Παρισίων (τ. Χ. σ. 236-260). Τὸ ἕτερον, μᾶλλον ἐνδιαφέρον, ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον τῷ 1852 ὑπὸ Rougé, ἐγράφη δὲ ἐπὶ τῆς βασιλείας Μενεπτᾶ τοῦ Β', διαδόχου τοῦ Σεσώστριος, ἤτοι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος π.χ. Ἄπαντα τὰ ἐπεισόδια τῆς αἰγυπτιακῆς διηγήσεως ἀνευρίσκονται ἐν αἰγυπτιακοῖς παραμυθίοις· ἡ δὲ βράσις αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς περὶ μετεμψυχώσεως θεωρίας στηριζομένη, ἐξηγεῖ οὐ μόνον πολλὰ παραμύθια, ἀλλὰ καὶ πολλὰς προλήψεις ἡμῶν· ὁ ἦρωες τῆς διηγήσεως Σατοῦ κρύπτει τὴν καρδίαν του ἐν ἀκακίᾳ· τὸ δένδρον κόπτεται, διαταγῇ τῆς κακῆς γυναικὸς του, ἡ καρδία ὅμως ἀνευρίσκεται ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀνεπού, ὅστις ποτίσας ταύτην τὸν Σατοῦ ἀνίστησιν αὐτόν. Ὁ Σατοῦ μεταμορφοῦται εἰς βοῦν Ἄπιν, ἡ κακὸτροπος σύζυγός του, γενομένη βασίλισσα παρακαλεῖ τὸν Φαραῶ νὰ σφάζῃ τὸν Ἄπιν, ἀλλ' ἐκ δύο βανίδων τοῦ αἵματός του φύονται δύο περσῆαι, πάλιν αὗται κόπτονται διαταγῇ τῆς βασίλισσης, μία σχίζα ὅμως ἐκσπενδονίζεται, ἐγγίζει τὰ χεῖλη της· ἐγκυμονήσασα δ' ἡ βασίλισσα τίκτει... τὸν αὐτὸν Σατοῦ. Διατί τόσον παραδόξως ἀνεπιτυζαν τὴν περὶ μετεμψυχώσεως θεωρίαν των οἱ αἰγύπτιοι ἱερεῖς; Ἄγνωστον· ὅπως δὴποτε ὅμως, καίπερ τὸν λόγον τοῦ πράγματος μὴ ἐπιστάμενοι, ἀκολουθοῦσι πολλοὶ μέχρι τοῦ νῦν ἐτι ἀσυνειδήτως τὰς ἰδέας ταύτας, καὶ φυτεύουσι κατὰ τὴν γέννησιν τῶν τέκνων των δένδρα, ὧν τὴν τύχην νομίζουσι συνδεομένην μετὰ τῆς τῶν νεογνῶν.

Οὕτω λοιπὸν τὰ δύο πρῶτιστα καὶ σπουδαιότατα ρεύματα, ἐξ ὧν ἀπέρρευσαν τὰ παραμύθια τῶν εὐρωπαϊκῶν ἔθνων, εἰσὶ τὸ Ἰνδικόν καὶ τὸ αἰγυπτιακόν, ἡ διατήρησις δηλαδὴ τῆς παλαιότητας κληρονομίας τῶν παραδόσεων τῶν ἀρίων ἔθνων καὶ ἡ ἐγκατάμιξις ξένων, χαμιτικῶν, στοιχείων. Ἐξετάζοντες δὲ ἰδιαίτερος τὰ δημῶδη ἑλληνικὰ παραμύθια, βλέπομεν ὅτι ἐμορφώθησαν ἐκ πηγῶν διαφόρων μὲν, ἀλλ' ἐμέσως ἐκ τῶν πρώτων ἐκείνων καὶ κυριωτάτων προερχομένων. Πρῶτη πηγὴ εἰσὶ τὰ διατηρηθέντα παρὰ τοῦ λαοῦ λείψανα τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν μύθων καὶ μυθοπλαστιῶν. Κατόπιν ἔρχονται τὰ χριστιανικὰ διηγήματα τῶν ἀποκρῶνων εὐαγγελίων καὶ τῶν συναξαρίων, κρᾶμα ἑλληνικῶν καὶ σημιτικῶν στοιχείων. Οὐχ ἤτον ἐπενήργησαν αἱ γραμματολογίαι τῶν δυτικῶν τῆς Εὐρώπης ἔθνων μετὰ τὰς σταυροφορίας, ὅποτε πολλὰ φραγκικὰ ἔπη μεταφράσθησαν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, καὶ πολλῶ πλείοτερον

ἡ ἀραβικὴ καὶ ἡ περσικὴ, μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάκτησιν, ἕνεκα πρὸ πάντων τῆς μετὰ τῶν Τούρκων ἐπικοινωνίας τῶν Ἑλλήνων, ἐν μέρει δὲ καὶ ἕνεκα τῆς μεταφράσεως τῶν *χιλλῶν* καὶ *μιᾶς νυκτῶν*.¹

Ἐν τῷ Περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐν τῇ νέᾳ συνταγματικῇ αὐτοῦ ὁ Κούρτιος Βάξμουθ ἐξάγει τὴν σημασίαν τῶν παραμυθίων πρὸς σπουδὴν τῆς νεοελληνικῆς μυθολογίας. Ὁ Γρίμμ αὐτὸς προσέτρεξε πολλάκις εἰς τὰ δημῶδη παραμύθια, ἵνα διαλευκάνῃ ὅπως οὖν τὴν γερμανικὴν μυθολογίαν. Καθ' ἡμᾶς ὅμως τὰ παραμύθια, ἀπλετον ἐνίοτε δυνάμενα νὰ ἐπιχύσωσι φῶς εἰς τὰς μελέτας περὶ τῆς καθόλου ἱστορίας τῶν θρησκειῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, εἰσὶν ἡκιστα ἀσφαλεῖς ὁδηγοὶ πρὸς ἐξακριβῶσιν τῆς μυθολογίας ὠρισμένου τινὸς λαοῦ. Σπανιώτατα ἐρριζώθησαν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ συνταυτισθῶσι μετὰ τῶν παραδόσεων· ἀσταθῆ καὶ ἀβέβαια, πλανῶνται ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος, συμμίγνυνται μετ' ἁλλήλων, καὶ δυσχερεστάτη, ἀδύνατος μᾶλλον ἀποβαίνει ἡ διάκρισις τοῦ θνητοῦ ἀπὸ τοῦ ἰθαγενοῦς. Οὐχ ἤττον ὅμως ἡ ἀξία αὐτῶν μένει ἀναμφισβήτητος· χρησιμώτατα διὰ τοὺς σκοποὺς, οὓς ἀρχόμενοι εἶπομεν, παρ' ἡμῖν εἰσὶ καὶ ὡς γλωσσικὰ μνημεῖα ἀξία σπουδῆς, διότι πιστῶς ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ λαοῦ συλλεγόμενα, θὰ παράσχωσι πολυτίμους συμβολὰς εἰς τοὺς ἀσχοληθησομένους πρὸς ἀποθησαύρισιν καὶ ἐξέλεξιν τοῦ γλωσσικοῦ ἡμῶν πλοῦτου.

Δυστυχῶς ἐλαχίστη πρὸς τοῦτο κατεβλήθη φροντίς· ἀλλοδαποὶ λόγιοι ἔσπευσαν νὰ δημοσιεύσωσι συλλογὰς παραμυθίων ἐν μεταφράσει, ἀπὸ τοῦ Zuccarini ὅστις πρῶτος ἐν τῷ περιοδικῷ *Ausland* τῷ 1832 κατεχώρισε τρία παραμύθια κατ' ἐπιτομὴν, μέχρι τοῦ Βερνάρδου Schmidt, τοῦ κατὰ τὸ προπαραελθὸν ἔτος ἐκδότος συλλογὴν ἑλληνικῶν παραμυθίων καὶ παραδόσεων. Παρ' ἡμῖν ὀλίγιστοι ἠσχολήθησαν εἰς τοιαύτας μελέτας, ἀξίαι δὲ μνείας εἰσὶ μόνον αἱ συλλογαὶ τῶν *Νεοελληνικῶν ἀναλέκτων* τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου Παρνασσοῦ καὶ τοῦ κ. Α. Σακελλαρίου ἐν τοῖς *Κυπριακοῖς* αὐτοῦ. Τοσοῦτω δὲ μᾶλλον εἶνε λυπηρὸν τοῦτο, καθ' ὅσον ἅπασαι αἱ συλλογαί, ἐκτὸς τῆς τοῦ Μαρτζη, τῆς περιεχούσης παραμύθια τῶν ἐν Καλαβρίᾳ Ἑλλήνων, ἐδημοσιεύθησαν μόνον ἐν μεταφράσει, ἀπολέσασαι οὕτω τὸ γλωσσικὸν αὐτῶν ἐνδιαφέρον, ὅπερ πολλάκις εἶνε τὸ σπουδαιότατον.

Μεταξὺ τῶν ὑπὸ ἀλλοδαπῶν δημοσιευθεισῶν συλλογῶν τὴν πρῶτην ἀναντιρρήτως κατέχει θέσιν ἡ τοῦ J. Hahn ἐν Λιψία τῷ 1864 εἰς δύο τόμους μετὰ προλεγομένων καὶ σημειώσεων· ἡ

1. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 21 παραμύθιον τῆς παρούσης συλλογῆς εἶνε εἰλημμένον ἐκ τῆς μεταφράσεως τῆς Χαλιμάς.

συλλογή αὐτὴ περιέχει 114 παραμύθια (συμπεριλαμβανομένων καὶ 12 ἀλβανικῶν) μετὰ πολυαριθμῶν παραλλαγῶν αὐτῶν, ἐν διαφόροις τῆς Ἑλλάδος τόποις, ἰδίως δ' ἐν Ἡπείρῳ καὶ ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου περισυαχθέντα. Ὁ Χάν ὁμῶς ἦν μυθολόγος μᾶλλον, καίπερ δὲ κατανοῶν καὶ ἐκτιμῶν τὴν γλωσσικὴν ἀξίαν τῆς πλουσιωτάτης αὐτοῦ συλλογῆς, ἀπόκνησεν, ἕνεκα τῶν δυσχερειῶν τοῦ ἐγχειρήματος νὰ ἐπισυναψῇ καὶ τὸ ἐλληνικὸν κείμενον τῆ γερμανικῆ μεταφράσει. Θὰ ἐθλιθόμεθα μεγάλως διὰ τὴν ἔλλειψιν ταύτην, ἂν μὴ πρὸ πολλοῦ ἐπειθόμεθα, τυχαίως ἀναγνόντες ἁποσπάσματα τῆς συλλογῆς ταύτης ἄγνωστον πῶς περιελθόντα ἐπὶ τέλους εἰς χεῖρας βιβλιοπώλου τινὸς τῶν Ἀθηνῶν, ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν παραμυθίων ἐκεῖνων παρεφθάρη ἔλεεινῶς ὑπὸ λογιῶν συλλογέων· τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ ἀρτίως ἐκδοθεῖσα συλλογὴ τοῦ κ. Πίου.

Ὁ κ. Ἰωάννης Πίος εἶνε Δανὸς λόγιος, ἀριστα ἐπιστάμενος τὴν νεοελληνικὴν, γνωστὸς δὲ γενόμενος εἰς τοὺς περὶ ταύτην ἀσχολουμένους διὰ τινων σπουδαίων μονογραφιῶν αὐτοῦ περὶ τῆς γλώσσης καὶ τῆς μυθολογίας τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Ταξειδεύσας πρὸ δεκαπενταετίας εἰς Ἑλλάδα ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Χάν, προξένου τότε ὄντος τῆς Αὐστρίας ἐν Σύρῳ, καὶ παρ' αὐτοῦ ἔλαβε μέρος τῆς συλλογῆς τῶν παραμυθίων αὐτοῦ, ἣν ἐσκόπει νὰ ἐκδώσῃ ἐν πρωτοτύπῳ. Ὁ κ. Πίος ἀνεγνώρισεν ἀμέσως ὅτι οἱ χάριν τοῦ κ. Χάν ἐργασθέντες ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων πόρρω ἀπέειχον τοῦ νὰ ποδώσωσι πιστῶς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῶν τόπων, ἐν οἷς ἤκουσαν τὰ παραμύθια· διὰ τοῦτο ἐπεκλήθη τὴν συνδρομὴν διαπρεποῦς Ἑλληνος γλωσσολόγου, τοῦ αἰοιδίμου Μαυροφρῦδῃ, πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν. Καὶ ἀμφίβολος μὲν ἀποβαίνει ἡ γλωσσικὴ ἀξία οὕτως παραφθαρέντων μνημείων τῆς δημόδους φιλολογίας, ἀλλ' ὅπως δὴ ποτε μυρίας χάριτας ὀφειλομένον νὰ ὁμολογήσωμεν εἰς τὸν ἐκδότην αὐτῶν, εὐσυνειδήτως καὶ ἐπιστημονικώτατα ἐργασθέντα.

Ἐν πρώτοις ἡ γλῶσσα μερικῶν παραμυθίων τῆς προκειμένης συλλογῆς, ὡς τοῦ πρώτου λόγου χάριν, εἶνε γνησίᾳ δημοτικῆ, ἀλλαχού δ' εὗρηται φράσεις τινὲς ἀνόθευτοι, συντελοῦσαι εἰς ῥαδίαν ἀποκατάστασιν πολλῶν μυθολογικῶν καὶ φιλολογικῶν διδομένων, ἅτινα θὰ παρεφθείροντο ὅπως δὴ ποτε μεταφραζόμενα ἐκ νέου ἐκ τῆς γερμανικῆς τοῦ Χάν μεταφράσεως. Οὕτως, ὅπως ἐν ἐκ τῶν πολλῶν παραδειγμάτων ἀναφέρωμεν, ἐκ τῆς συλλογῆς ταύτης κατὰ πρῶτον φαίνεται ὅτι τὸ παραμύθιον τοῦ Σιντοσρηχῆ δὲν εἶνε παραμύθιον, ἀλλ' ἄσμα δημοτικόν, οὐ μόνον στίχους τινὰς ἐνεθυμῆτο ὁ διηγηθεὶς καὶ δὴ ἄσμα δημοτικὸν ἀνήκον, ὡς νομίζομεν, εἰς τὸν εὐρὺν κύκλον τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν νεωστὶ

ἀνακαλυφθεῖσαν ἐθνικὴν ἡμῶν ἐποποιίαν τοῦ Διγενῆ Ἀκριτά.¹

Τὰ παραμύθια τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Πίου ἀνέρχονται ἐν ὅλῳ εἰς τεσσαράκοντα ἑπτὰ· ἐκ τούτων ἕνδεκα τῆς νησίδος Ἀστυπαλαίας καὶ ἐξ τῆς Ἄνω Σύρας, συνελήγησαν ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ ἐκδότου· ἕνεκα δὲ τῆς ἀκριβείας καὶ τῆς προσοχῆς, ἣτις κατεβλήθη πρὸς πιστὴν ἀπόδοσιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης, εἰσὶν ἀναμφιλέτως ἀξία νὰ συστηθῶσιν ὡς πρότυπα τοιούτων συλλογῶν· καὶ αὐταὶ ἐτι αἰ λεπτόταται τῆς προφορᾶς διαφοραὶ (πρὸ πάντων τῆς συριανῆς διαλέκτου) σημειοῦνται ἐπιμελῶς, οὐδενὸς δ' ἐφείσθη κόπου ὁ ἐκδότης πρὸς ἐξέλεγεῖν καὶ ἀντιβολῆν τῶν ἀντιγράφων τῶν παραμυθίων.

Τὰ παραμύθια τῆς Ἀστυπαλαίας διακρίνονται διὰ τὸ ἀφελὲς καὶ δροσερὸν αὐτῶν· οὐδὲ χάριτος δὲ καὶ εὐφύτας στεροῦνται ἐνιαχοῦ· ὁ διηγούμενος ἀρέσκειται πολλάκις νὰ παρενθέτῃ καταλήλως δημῶδεις παροιμίας, προσπιλέγων, ὅτι· «Αὐτὰ δὲν εἶνε τοῦ παραμυθιοῦ, μον' ὄνε δίκαιός μου παροιμία, γιατί τὰ ἴσα κ' ἐγὼ καὶ τὰ ἕξέρω.»

Ὁ χώρος δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ ἐπεκταθῶμεν διὰ μακρῶν ἀναλύοντες καὶ ἐξετάζοντες τὰ παραμύθια ταῦτα ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα ξένων ἐθνῶν· χάριν παραδείγματος ἀπλῶς ἐν μόνον ἐκ τούτων θέλομεν παραθέσει ἐν τῷ ἐπομένῳ φύλλῳ, συνοδεύοντες αὐτὸ μετὰ τινων σημειώσεων. Ἐνταῦθα περιοριζόμεθα νὰ παρατηρήσωμεν, ὡς ἰδιάζον χαρακτηριστικὸν τῶν τῆς Ἀστυπαλαίας παραμυθίων, ὅτι ἐν τισὶ τούτων τὴν θέσιν τῶν Δρακόντων καταλαμβάνει ὁ Ἀγριάνθρωπος, καὶ ὅτι ἀναφέρονται ἐν αὐτοῖς Νεράιδες καθ' ὁλοκληρίαν διαφέρουσαι τῶν Νεράιδων τῶν δημῶδων ἐλληνικῶν προλήψεων. Μία ἐτι ἐκ τῶν πολλῶν ἀποδείξεων ὅτι προτοῦ νὰ καταρτισθῶσι πλήρεις συλλογαὶ τῶν καὶ ἐν τῇ ἐλαχίστῃ γωνίᾳ τῆς ἐλληνικῆς γῆς διατηρουμένων προϊόντων τῆς δημῶδους φιλολογίας, δὲν θὰ δυνηθῶμεν ἐπαρκῶς νὰ ἐξακριβώσωμεν τὸν βίον καὶ τὴν πνευματικὴν κατάστασιν τοῦ ἡμετέρου λαοῦ· καὶ τοῦτο ἔνδιαφέρει μὲν ἰδίᾳ μόνον τοὺς περὶ τὴν ἐθνογραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ ἀσχολουμένους· ἀλλ' οὐ σμικρὰν σπουδαιότητα κέκτηται καὶ δι' ἡμᾶς, συντελοῦσα τὰ μάλιστα πρὸς ἐπίλυσιν τοῦ περὶ τῆς καταγωγῆς τῆς ἐλληνικῆς ἐθνότητος ζητήματος, ὅπερ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὀριστικῶς λελυμένον, ὑφισταμένων ἐτι πολλῶν διχογνωμιῶν καὶ ἀμφισβητήσεων.

Ἐν Μονάχῳ, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1879.

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

1. Ὅμοιον μακρὸν δημοτικὸν ἄσμα ἐδημοσιεύσαμεν ἐν Νεοελλ. Ἀναλέκτοις. — Ἡ ἐποποιία τοῦ Διγενῆ διατηρεῖται ἐτι ζωντανὴ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ λαῷ ἐν πολλοῖς κύκλοις δημοτικῶν ἄσμάτων. Τοιαῦτα ἐκδοθέντα καὶ ἀνέκδοτα ἔχομεν μέχρι τοῦδε συλλέξει ὑπὲρ τὰ 800, ἅτινα ἴσως προσεχῶς θὰ δημοσιεύσωμεν ἰδιαιτέρως.

ΒΑΔΙΓΚΤΩΝ

Καθ' ἣν στιγμήν ὁ κ. Βαδιγκτὼν ἀποχωρεῖ τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐξουσίας ἀποφέρων τὰς εὐλογίας κατακομμυρίων Ἑλλήνων, μετ' ἐνδιαφέροντος θ' ἀναγνώσῃ βεβαίως τὸ ἑλληνικὸν δημόσιον τὰς ἐξῆς περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἐξέων αὐτοῦ ὡς πρωθυπουργοῦ πληροφορίας. Γεννηθεὶς ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐκ γονέων Γάλλων, ὁ κ. Βαδιγκτὼν, διαμαρτυρούμενος τὸ θρησκευμα, ἀφοῦ προεπαίδευσθῆ ἐν παρισιανῶν λυκείῳ, ἀπεστάλη εἰς τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κανταβριγίας, ἐνθα διέπρεψε καὶ ἐπιδραβεύθη. Ἀλλὰ μὴ ἀποκοιμηθεὶς ἐπὶ τῶν ἀκαδημαϊκῶν δαφνῶν του, εὐθὺς μετὰ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν του ἐπεσεκέφη τὴν Ἰταλίαν, τὴν Ἑλλάδα, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Συρίαν καὶ ἐπεχείρησεν ἐμφοριθεὶς ἱστορικὰς καὶ ἀρχαιολογικὰς μελέτας, συλλέξας καὶ τὰ πρῶτα στοιχεῖα ἀρίστης συλλογῆς ἀρχαιοτήτων. Ἐκεῖ ἐσπούδασεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ ἦθη καὶ τοὺς πόθους τῶν λαῶν τῆς Ανατολῆς· αἱ γνώσεις δ' αὐταὶ ἀπέβησαν αὐτῷ χρησιμώταται ἐν τῷ Συνεδρίῳ τοῦ Βερολίνου. Κατὰ τὴν εἰς Συρίαν ἐκστρατείαν τῶν Γάλλων, ὁ κ. Βαδιγκτὼν ἀπῆλθε καὶ αὐθις αὐτόθι καὶ διέτριψεν ὑπὲρ τὰ δύο ἔτη· τὰ δὲ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν του, δημοσιευθέντα μετὰ τὴν ἐπανοδὸν του, ἤνοιξαν αὐτῷ τὰς πύλας τοῦ Ἰνστιτούτου. Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας ὁ κ. Βαδιγκτὼν ἀπέσχε τῆς πολιτικῆς. Τὰς ψήφους τῶν ἐκλογέων ἐπεζήτησε τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1872· διεκρίθη δὲ ταχέως ἐν τῇ Συνελεύσει, ἰδίως ὡς εἰσηγητῆς τοῦ περὶ νομαρχιακῶν συμβουλίων νόμου. Τὸ ρωμαλεόν σῶμα καὶ οἱ πλατεῖς ὤμοι τοῦ κ. Βαδιγκτὼνος ἐλέγχουσι ἀνθρωπον εἰθισμένον εἰς τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις. Καὶ ἀληθῶς ὡς πρὸς τοῦτο ἔμεινε πάντοτε πιστὸς εἰς τὴν ἀγγλικὴν αὐτοῦ ἀγωγὴν. Καὶ ὡς πρωθυπουργὸς ὁσάκις δὲν συνεκροτεῖτο πρὸ μεσημβρίας ὑπουργικὸν συμβούλιον, ἀπήρχετο ἔφιππος εἰς τὸ ἄλσος τῆς Βουλωνίας καὶ διήρχετο αὐτόθι μίαν ἢ δύο ὥρας καλπάζων. Τὴν Κυριακὴν δὲ μετὰ μεσημβρίαν μετέβαινεν εἰς τὸ ἐν τῷ Κεραμεικῷ σφαιριστήριον, καὶ δυσκόλως θ' ἀνεγνώριζε τὸν ἐμβριθῆ πολιτικόν, ὅστις ἔβλεπεν αὐτὸν φοροῦντα μαλλίνους περισκελίδας, ἔχοντα τὰς χειρίδας τοῦ ὑποκαμίσου ἀνεστραμμένας καὶ ρίπτοντα μετὰ ζέσεως τὴν βαρεῖαν σφαῖραν πρὸς τὸν σκοπόν. Βῖναι δεινὸς σφαιριστῆς καὶ συχνότατα κερδίζει· ἀλλὰ κερδίσας ἢ χάσας, ἐπανέρχεται μόνος εἰς τὸν οἶκόν του καὶ ἐργάζεται ὡς ἀπλοῦς ὑπάλληλος. Συνήθως ὁ κ. Βαδιγκτὼν ἐγείρεται περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν· ὁσάκις δὲ δὲν πρόκειται νὰ προεδρεύῃ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, μένει εἰς τὸ γραφεῖόν του. Τὰ ὑπουργικὰ συμβούλια ἀρχονται περὶ τὴν ἐνάτην ὥραν καὶ διακοῦσιν ἄχρι τῆς ἐνδεκάτης καὶ ἡμισείας· μετὰ τὸ πέρασ δ' αὐτῶν ὁ κ. Βαδιγκτὼν πα-

ραμένει ἐν τοῖς Ἑλλυσίοις συνδιαλεγόμενος μετὰ τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας ἢ τινος ὑπουργοῦ. Ἐπιστρέφων περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν, ἀναγινώσκει τὰ κατὰ τὴν ἀπουσίαν του ἀφιχθέντα ἔγγραφα καὶ δέχεται τὸν διευθυντὴν τοῦ γραφείου τοῦ τύπου καὶ τὸν γραμματεῖα τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Εἶτα προγευματίζει. Περὶ τὰς δύο ὥρας μετὰ μεσημβρίαν, ὁσάκις δὲν πρόκειται ν' ἀπέλθῃ εἰς συνεδρίασιν ἐν τῇ Βουλῇ, δέχεται τοὺς τμηματάρχας καὶ συνεργάζεται μετ' αὐτῶν ἄχρι τῶν 4 μ. μ. Ἀπὸ τῶν 4 ἄχρι τῶν 6 δέχεται τοὺς διακεκριμένους ξένους, τοὺς ζητήσαντας ἔγγραφως ἀκρόασιν, καὶ τοὺς ἐν Παρισίοις παρεπιδημοῦντας Γάλλους διπλωμάτας, ὡς καὶ τοὺς πρεσβευτὰς τοὺς θέλοντας νὰ συνδιαλεχθῶσι μετ' αὐτοῦ ἐκτάκτως, χωρὶς νὰ περιμείνωσι τὴν ἐπίσημον ὑποδοχὴν τῆς Τετάρτης. Περὶ τὴν ἕκτην ὥραν ἐπανέρχονται οἱ τμηματάρχαι φέροντες ἔγγραφα πρὸς ὑπογραφήν. Ἡ ἐργασία αὕτη διαρκεῖ ἄχρι τῶν 8, ὅτε τὰ ἔγγραφα ἀποστέλλονται ἢ διὰ τοῦ ταχυδρομείου, ἢ δι' ἰδιαιτέρων ταχυδρόμων. Ἡ ὑπηρεσία τῶν ἰδιαιτέρων ταχυδρόμων δὲν κατηργήθη, ὡς νομίζουσι πολλοὶ, μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ τηλεγράφου. Καθῆκον αὐτῶν εἶναι ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὸν πρὸς ὄρον χωρὶς νὰ σταθῶσιν οὐδαμοῦ καθ' ὁδόν. Τὰ διπλωματικά ἔγγραφα φέρουσιν εἰς σάκκον, οὗ δὲν ἀποχωρίζονται οὐδ' ἐπὶ στιγμήν. Ἄμα φθάντες, ὀφείλουσι νὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν πρεσβείαν, πρὸς ἣν στέλλονται, ἢ εἰς τὸ ὑπουργεῖον. Ἐπίσημοι ταχυδρόμοι ὑπάρχουσι παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῶν ἐξωτερικῶν πέντε. Μισθὸν λαμβάνουσι μόνον 1500 φράγκα κατ' ἔτος, μὴ ὑπολογιζομένων, ἐννοεῖται, τῶν ὁδοιπορικῶν ἐξόδων. Ὅποια ἀντίθεσις πρὸς τοὺς Ἀγγλοὺς ταχυδρόμους, κατὰ κανόνα συνταξιούχους ἀξιωματικούς, λαμβάνοντας πλὴν τῶν ὁδοιπορικῶν ἐξόδων μισθὸν ἐκ 15,000 φράγκων κατ' ἔτος! Πλὴν τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ταχυδρόμων, οἱ ἀκόλουθοι καὶ γραμματεῖς ἐπιφορτίζονται πολλὰς ἀλληλοδιαδόχως νὰ φέρωσιν ἐπίσημα ἔγγραφα εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Ἡ ἀποστολὴ αὕτη εἶναι οἰονεὶ ἀμοιβῆ, καθὸ παρέχουσα εἰς τοὺς ἐκλεγμένους εὐκαιρίαν νὰ περιηγηθῶσι ξένας χώρας. Ἄμα φθάντες εἰς τὸν προορισμὸν των, οἱ ἔκτακτοι οὗτοι ταχυδρόμοι ἐπιδίδουσι τὰ ἔγγραφα των εἰς τὸν πρεσβευτὴν, ὅστις ἀποστέλλει αὐτοὺς αὐθις εἰς Παρισίους κομιστὰς τοῦ πρὸς τὸν ὑπουργὸν φακέλλου. Τὸν φάκελλον τοῦτον ἀφιχθέντες ἐπιδίδουσι εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ ὑπουργείου, ὅστις κλείει αὐτὸν εἰς τὸ χαρτοφυλάκιον τῶν ἀπορρήτων ἔγγραφων, οὗ τὴν κλεῖδα φέρει ὁ ὑπουργός. Μετὰ τὴν παρέκθεσιν ταύτην ὁ βιογράφος ἐξακολουθεῖ ἀφηγούμενος τὸν βίον καὶ τὰς ἐξέεις τοῦ κ. Βαδιγκτὼνος. Περὶ ὥραν ὀγδόην ὁ πρωθυπουργὸς γευματίζει.

Εἶτα ἄρχεται ἡ ἐσπερινὴ συναναστροφή. Ὁ κ. Βαδινγκτὼν δέχεται ἐπισήμως ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος, τὴν Δευτέραν. Ἄλλ' ἡ σύζυγός του, συμπαθεστάτη Ἀμερικανίς, προσκαλεῖ πολλάκις εἰς γεῦμα τοὺς ξένους διπλωμάτας, καὶ ἀρέσκειται φέρουσα αὐτοὺς εἰς συνάφειαν πρὸς τοὺς ἀνωτέρους λειτουργοὺς τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας. Ὁ κ. Βαδινγκτὼν καταλείπει ἑνωρίς, περὶ τὴν δεκάτην, τοὺς προσκεκλημένους του καὶ κλείεται πάλιν εἰς τὸ σπουδαστήριόν του. Κατ' ἀρχὰς ἀναγινώσκει τὰς γαλλικὰς ἐφημερίδας, ἐφ' ὧν οἱ γραμματεῖς του ἐσημείωσαν τὰ μᾶλλον ἀξιανάγνωστα. Καὶ τὰ μὲν ἄθρα τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς σημειοῦνται διὰ κυανοῦ, τὰ δὲ περὶ τῆς ἐξωτερικῆς δι' ἐρυθροῦ μολυβδοκονδύλου. Ἐπίσης ὑποβάλλεται αὐτῷ καὶ ἑράνισμα ἐκ τοῦ ἀλλογλώσσου τύπου. Ἄλλ' οἱ μεταφρασταὶ ὁμολογοῦσιν ὅτι ἐπὶ τῆς ὑπουργείας τοῦ Βαδινγκτῶνος τὸ ἔργον αὐτῶν ἀπλοποιήθη μεγάλως. Καὶ ὄντως, ὁ πρωθυπουργὸς εἶναι κάτοχος πέντε γλωσσῶν, τῆς ἀγγλικῆς, τῆς γερμανικῆς, τῆς ἰταλικῆς, τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς ἀραβικῆς. Δύναται λοιπὸν ν' ἀναγινώσῃ τὰς πλείστας ἐφημερίδας ἐν πρωτοτύπῳ. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐφημερίδων ὁ κ. Βαδινγκτῶν διατρέχει τὰ ἔγγραφα τῆς ὑπηρεσίας καὶ ὑπογράφει τὰ μᾶλλον ἐπείγοντα. Περὶ ὧραν ἑνδεκάτην ὁ διευθυντῆς τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου κ. Ποντεκουλάν φέρει αὐτῷ τὰ τηλεγραφήματα τῆς ἐσπέρας. Ὁ φάκελλος εἶναι συνήθως ὀγκώδης, διότι συνήθως τὸ ἐσπέρας τηλεγραφοῦσιν οἱ πρεσβευταὶ τὰ πορίσματα τῶν ἐργασιῶν τῆς ἡμέρας, τὰς συνδιαλέξεις τῶν μετὰ τῶν ὑπουργῶν, τὰς πληροφορίες, ἃς συνέλεξαν. Ὁ Κ. Βαδινγκτῶν ἀναγινώσκει τὰ τηλεγραφήματα, τὰ σιζητεῖ καὶ ἀπαντᾷ αὐθωρεῖ. Ὁ διευθυντῆς τοῦ γραφείου ἀναχωρεῖ περὶ τὴν μίαν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Τότε ὁ κ. Βαδινγκτῶν ἀναγινώσκει αὐθις τὰ ἔγγραφα, ὅσα ἐφείλκυσαν ἰδιαίτερος τὴν προσοχὴν του καὶ σημειοῖ διὰ τοῦ μολυβδοκονδύλου εἰς τὸ περιθώριον τὴν ἔνοιαν τῆς ἀπαντήσεως, ἥτις συντάσσεται τὴν ἐπαύριον. Εἰς τὴν κλίνην ἀπέρχεται περὶ τὴν δευτέραν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἄλλ' ἐν τῷ ὑπουργείῳ ἡ ὑπηρεσία τῶν κρυπτογραφικῶν τηλεγραφημάτων διαρκεῖ καθ' ὅλην τὴν νύκτα· ὁσάκις δ' ἀφίχθῃ τηλεγράφημα τι, ἐπιδίδεται εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ ἰδιαιτέρου γραφείου, ὅστις ἀποφαίνεται ἐὰν ἦναι ἀνάγκη νὰ ἐξυπνήσῃ τὸν ὑπουργόν. Ὡς βλέπουσιν οἱ ἀναγνώσται, τὸ ἀξίωμα ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἐν Γαλλίᾳ δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἀργομισθῶν, δὲν ἐπιτρέπει δ' εἰς τὸν Κ. Βαδινγκτῶνα ν' ἀπολαύσῃ τῶν ἡδονῶν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ κ. Βαδινγκτῶν φαίνεται ἄνθρωπος ψυχρὸς. Ἄλλὰ μετὰ βραχεῖαν συνδιάλεξιν διαβλέπει τις τὸ ἀξιάγαστον αὐτοῦ ἦθος καὶ τὴν ἔμφυτον ἀγαθότητα, ἥτις ὅμως οὐδέποτε χωρεῖ

ἄχρις οἰκειότητος. Ὁ λόγος του εἶναι σαφὴς καὶ ἐσκεμμένος. Ἀκούει μετὰ προσοχῆς τὰ ἀναπτυσσόμενα αὐτῷ ἐπιχειρήματα καὶ ἐκτιμᾷ αὐτὰ προσηκόντως. Ἄλλ' ὁσάκις ἀποφασίσῃ τι, εἶναι ἀμετάστροφος. Θέλει νὰ κρίνῃ τὰ πάντα ἀφ' αὐτοῦ. Οὐδὲν ἔγγραφον διεκπεραιοῦται, ἐὰν μὴ ἀναγνώσῃ πρότερον ὑπ' αὐτοῦ καὶ διορθωθῇ ἰδίᾳ χειρί. Ἐκ πάντων τῶν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ὑπουργῶν ὁ κ. Βαδινγκτῶν εἶναι ἀνατιρόρητος ὁ μᾶλλον δυσπρόσιτος εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ τύπου. Καθ' ἐκάστην ἀνταποκριτὰ γαλλικῶν καὶ ἀλλογλώσσων ἐφημερίδων, πειρῶνται ἐπὶ ματαίῳ νὰ εἰσδύσωσιν ἄχρις αὐτοῦ. Μετὰ πολλὰς περιστροφὰς καὶ ῥαδιουργίας ὁ ἀνταποκριτῆς μεγάλου ἀγγλικοῦ φύλλου κατῳρώσασε νὰ συστηθῇ ὑπὸ τοῦ κ. Ποντεκουλάν. Ἀδύριον, ἀπήντησεν ὁ κ. Βαδινγκτῶν, θὰ ὀμιλήσω εἰς τὴν Βουλὴν. Δότε εἰς τὸν κ. . . μίαν ἔδραν ἐν τῷ διπλωματικῷ θεωρεῖῳ. Ἐκεῖθεν θὰ δυνηθῇ νὰ μὲ ἀκούσῃ ἀριστα καὶ νὰ γράψῃ εἰς τὴν ἐφημερίδα του τὰς ἐντυπώσεις του περὶ τῶν λόγων μου καὶ τοῦ ἀτόμου μου». Πολλοὶ ἀνταποκριταὶ ἐν τῇ ἀπογνώσει τῶν προσῆλθον εἰς τὰς ἐπισήμους ὑποδοχὰς τοῦ ὑπουργοῦ, καὶ μόλις παρουσιασθέντες ἀπεπειράθησαν νὰ σρέψωσιν τὸν διάλογον εἰς τὴν πολιτικὴν. Ὁ κ. Βαδινγκτῶν τοὺς ἀκούει μετὰ ἠρησκευτικῆς σιωπῆς, καὶ ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως τοὺς προσκαλεῖ νὰ ζητήσωσι τὴν ἐπαύριον πληροφορίας παρὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐπὶ τοῦ τύπου γραφείου.¹

Η ΕΙΣ ΣΙΒΗΡΙΑΝ ΔΕΙΦΥΓΙΑ

Ἡ ἐφημερίς τῆς Πετροπόλεως *Γολὸς* (Φωνὴ) ἀναγγέλλει ὅτι ἡ ῥωσικὴ κυβέρνησις συνήψε συμβόλαιον πρὸς τινὰ ἔμπορον ἵνα οὗτος μετακομίσῃ εἰς Σιβηρίαν δωδεκακισχιλλίους καταδικωμένους, δι' ἀποπλῶν καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ Βόλγα.

Πρὸ τῆς καινοτομίας ταύτης ἡ εἰς Σιβηρίαν μετὰβασίς ἐγένετο πεζῇ ὅθεν δῆποτε τῆς ῥωσικῆς γῆς. Πολωνὸς δὲ τις Ῥουφῖνος Πιοτρόβσκις κατορθώσας ν' ἀποδράσῃ τῆς Σιβηρίας μετὰ τετραετῆ διαμονὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τῆς ὀδύνης καὶ τοῦ θανάτου διηγεῖται φοβερὰ πράγματα ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ.

«Οἱ φυγάδες, λέγει, διαίρουνται κατὰ ομάδας διακοσίων πεντήκοντα τὸ πολὺ ψυχῶν ἐτούλάχιστον ἑκατὸν, μόνῃ δὲ ἡ μετὰβασίς αὐτῶν καὶ τὸ ἀπαιτούμενον χρονικὸν διάστημα εἶνε ἐκ τῶν μεγίστων μαρτυρίων καὶ δεινῶν τῶν ἀποκλήρων ἐκείνων θυμάτων τῆς Μοίρας. Ἡ ὁδοιπορία, φέρ' εἶπεῖν, ἀπὸ Κιέβου εἰς Τοβόλσκην διαρκεῖ ἔτος ὅλον, ἐὰν δὲ οἱ κατάδικοι ἀποστέλλωνται περαιτέρω, οἶον εἰς τὰ Νεροστίνσκηια μεταλλεῖα (ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἰρκούτσκις) θὰ ὁδοιπορῶσι διετίαν ὅλην καὶ τι πλέον. Ἐκάστης συνοδείας ἡγεῖται κοζάκος ἐφιππό-